

Gan ýady

Category: Kitapcy, Publisistika, Romanlar, Sözler

написано kitapcy | 26 январа, 2025

Gan ýady GAN ÝADY

Biziň günlerimiziň syýasy konserwatiwleriniň aň-düşünje formasiýasy «Sowuk uruş» döwründe emele geldi, emele getirildi. Şol döwür sagçy aňýetiň üstünde ylalaşýan meseleleriniň iň esasysy – «döwletiň we milletiň barlygyna duşman» saýýan kommunizm duşmançylygydy.

Wagtyň geçmegi bilen bu paranoýýa öwrüldi: «Çepçiler köpelse, Sowet Soýuzy Türkiýäni basyp alar!»

Bu komplimasiýaçylyk 70-nji ýyllarda ýetjek derejesine ýetip dyndy. Her çepçi «rus ýapjasydy». Her çepçi «watan dönügidi».

Sagçy düşünjäniň iň tipiki uçdantutma çemeleşmeleriniň biri progressiwlere bolan ýigrenjidi. Olaryň pikirçe intellektual, pöwhe sözler bilen gürleşip, ýazyp hakykaty gizleýän «galp-progressiw» halkdan üzňedi we Günbatarçy öýkünjeňlerdi, milli gymmatlyklardan daşdady!

«Sowuk uruşyň» psihologik uruş metodlary-«jady awy» taktikalary ABŞ-dan «import» edildi: makkartiçilik!

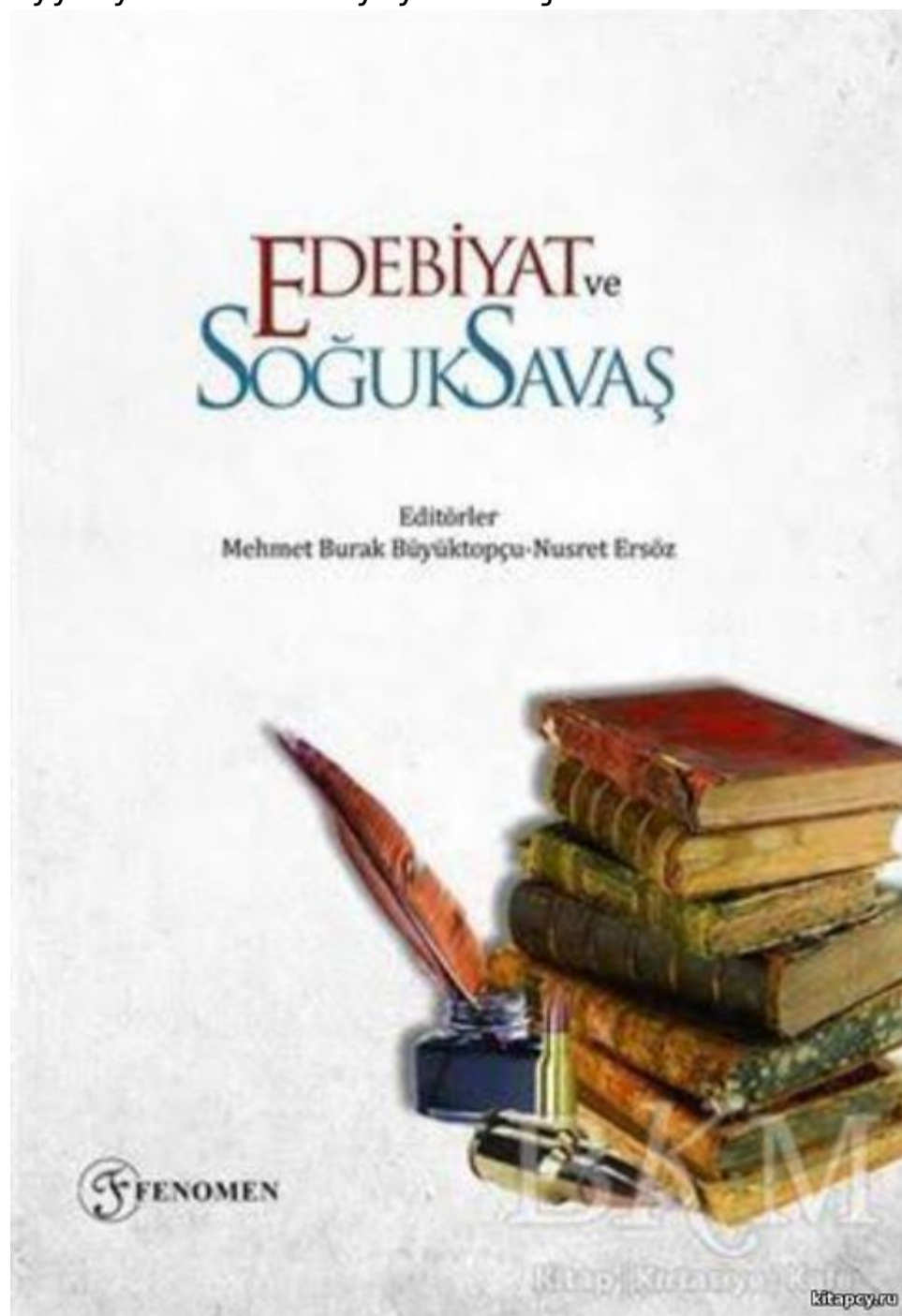
Ýagny: kommunizm howpy bahanasy dowamly öňe çykarylyp, çepçi bolsun ýa-da bolmasyn – ähli oppozisiýany aýyplamalar, garalamalar bilen garşyma-garşy galdyrmak!

Osmanlynyň soňky döwürlerinde doglan we entek «emedekleme» döwrüni başdan geçirýän intelligensiýa (işsizlik, teraktlar, ýanamalar, tussag etmeler bilen) kör byçgynyň aşagyna alyndy.

Bu hüjümler her dürli garşydaş pikiri nyşana aldy. Jahlylyýet

ulaldyldy...

Ine... Şu gün her garşydaş garaýşyň astynda «güýç nokatlary-üstäki akyl» gözlenmeginiň sebäpleriniň birem «Sowuk uruşyň» syýasy atmosferasynyň netijesidir...

* * *

Türk konserwativ edebiyatynyň öwrülişigini «Sowuk uruşdan öňki we soňky döwür» bölüp öwrenmek näme diýjek bolýanymy has gowy aňlatsa gerek...

Bir paragraf açyp bir uçdan mysal bereýin:

Çepe gönügen zoňtar we gödek çemeleşmäniň-hasaplaşmanyň Nihal

Atsyzdan gelyändigini pikir edip bilersiňiz. Emma:

Köplenç çeper fantaziýa esaslanýan eserlerine seredeniňizde, ýazyjynyň esasy maksadynyň «milli kimlik» döretmekdigini göreesiňiz. Meselem, çeper-fantastiki «Bozgurtlar» romany ýaly...

«Bozgurt» ýaly simwollaryň üstünden beýan edýänleriniň maksady «türk kimlik shemasyny» kemala getirmeksi. Maksady gürrüňsiz «Turan idealydy».

“Dessan” hökmünde ýazan romanlaryndaky gahrymanlaryň düzüminde adatdan daşary güýçlere eýe legendar türk serkerdeleri ýa-da türk gahrymanlary bardy: Alp Är Töňne, Istemi kagan, Alp Arslan, Temuçin, Çingiz kagan, Kültegin, Kürşat ýaly... (Gökçen ýaly köp gyz atlary-da Atsyzyň romanlaryndan soň ýoň boldy).

Atsyzyň «şejere türkçüligini» wagtyň geçmegi bilen «türk ysalam sintezine» öwürdiler.

«Bozgurt» simwoly ýerini «Üç ýarymaýa» berdi. «Bozgurtlary» «ülkújilere» öwürdiler. «Türkçi» sözüniň ýerine «milliýetçi» sözi alyndy. «Türkçüler jemgyýeti» ýatyryldy, «Milliýetçiler jemgyýeti» guruldy.

Ýagny «Sowuk uruşda» Nihal Atsyzyň «edebi garşydaşlygy-da» ylymly saýyldy, halanmady...

Türküň ýanyna «arap dininiň» gondurylmagyna garşy çykan «arassa türkçi» Atsyzyňam «Sowuk uruşda» başyndan inildi! Çünki:

Anti-imperialistik arap milli hereketi ýaly «türk ýerli BAAS-ynyň» bolmagyny islänokdylar. Islenýän: «Sowuk uruşa» ugurdaş antikomunistik reaksiýa, içi köwülen, milliýetçi hereketiň bolmagydy...

Hawa: Çepçiler ýa-da oppozisioner intelligensiýa beýlede dursun, «Sowuk uruşyň» «türk häsiýetli adamy» döretmegi maksat edinen Atsyza-da takat-kanagaty bolmady.

* * *

Jemläp aýdar bolsam:

Gözleýän zadym – şu günki sagçy konserwatiw syýasatyň ideologiki kökünüň (meselem diliniň) üstünde pikir alyşmak. Çünki, bu MRU merkezli «import sagçy düşünje gurluşygynyň» netijeleri häzirem syýasat dünýäsine hökmüni ýöredýär! Emma, hut şu sebäp bilenem «anti-imperializm» diýip gygyranyň bilen anti-imperialist bolunmaýar!

Aýratynam, 70-nji ýyllarda akdyrylan «gan ýadynyň» sebäpleriniň üstünde durmak gerek. Şeýle-de, her garşydaş hereketi «dönük-duşman» saýma gylygyndan saplanmaly.

Meselem, gödek syýasy diliň düşünjeden öň hereket etmegi diňe şeýdip soňlanýar.

Ýolbaşçynyň beýikligi onuň düşüňjeleriniň güýjündedigini ýatdan çykarylmasyn...

«Sowuk uruşyň» döreden pikir ýykgyňçylygyndan halas

bolunmalydyr.

«Yrzalaşma» şeýdilende mümkin bolar.

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazetini, 23.02.2024 ý. Publisistika